

Ислом Нури

Икки сажда ўртасидаги зикрлар

Ушбу ўтиришларида қуйидаги зикрларни айтар эдилар:

«**اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ**»

1- «Парвардигоро, мени мағфират қилгин. Парвардигоро, мени мағфират қилгин.»

«**اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ** **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ** **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ** **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ** **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ**»

2- «Парвардигоро, мени мағфират қилгин. Менга раҳм этгин. Мени ҳидоят қилгин, ўнглагин ва офият (соғлик) ато этгин. Менга ризқ бергин ва мени юксалтиргин.»

Буларни тунги намозларида айтар эдилар.

Сўнг такбир айтар ва иккинчи саждага борар эдилар. Намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга буюрганлар ва икки сажда ўртасида хотиржам туришга буюрганларидан сўнг: **«Кейин «Аллоҳу акбар» дейсан, сўнг сажда қиласан ...сўнг шуни ҳар бир намозингда қиласан»** деганлар.

Баъзан ушбу такбир билан бирга қўлларини кўтарар эдилар.

Ушбу саждаларини ҳам худди биринчи саждаларидек қилар, сўнг такбир айтиб бошларини кўтарар эдилар.

Баъзан қўлларини ҳам кўтарар эдилар.

Ислom Нури

Сўнг чап оёқлари устига ўтирар, ҳатто ҳар бир суяк-аъзо ўз ўрнига қайтар эди.

Сўнг икки қўлларига суяниб, иккинчи ракъатга туриб кетар эдилар.

Намозлари ичида туриб кетаётганда хамир қорғандек икки қўлларига суянар эдилар.

Иккинчи ракъатга турсалар, «Алҳамду лиллаҳ» билан бошлар ва сукут қилиб турмасдилар.

Ушбу ракъатда ҳам биринчи ракъатда қилганларидек қилар, бироқ буни аввалгидан кўра қисқароқ қилар эдилар.

Ҳар бир ракъатда «фотиҳа» ўқиш лозимлиги

Намозини нуқсонли қилган кишига биринчи ракъатда «Фотиҳа» сурасини ўқишни буюргач:

«**بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ** (Бисми-л-лаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим) **اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** (Аллоҳумма салли алайна Муҳаммад) **وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** (Ва алай алаи саййидина Муҳаммад) **وَجْعَلْ لِّمَدِينَتِنَا سَلَٰمًا** (Ва ҷал ли-мадинаитина салом)»

«Сўнг ҳар бир ракъатда шундай қилгин» деганлар.

«بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ» (Бисми-л-лаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим) **«اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ»** :**اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ**»

Яна айтганлар: **«Ҳар бир ракъатда қироат (қилиш лозим.)»**

Биринчи ташаҳҳуд

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам иккинчи ракъатдан сўнг

Ислом Нури

ташаҳхудга ўтирар эдилар. Бамдодга ўхшаган икки рақъатли намозда худди икки сажда ўртасида ўтирганларидек «чап оёқларини тўшаб, устига ўтирар эдилар.»

Уч ва тўрт рақъатли намозларнинг «биринчи ташаҳхудидда ҳам шундай ўтирар эдилар».

Намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга буюриб, айтганлар:

«**بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ** **اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَسَلَّمَ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ** **وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ** **وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ** **وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ** **وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ**»

«Намоз ўртасида ўтирсанг хотиржам бўл-шошилма ва чап сонинг устига ўтир, сўнг ташаҳхуд ўқи.»

Абу Хурайра розияллоҳу анҳу айтадилар: «Мени халилим (Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозимда) итнинг чўккаллаб ўтиришидек чўккаллаб ўтиришдан қайтардилар.»

Бошқа бир ҳадисда: «Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам «уқбатуш-шайтон» (шайтонтовон – яъни болдир ва сонларни тиклаган ҳолда қўлларни ерга тираб ўтириш)дан қайтарар эдилар.»

Ташаҳхудда ўтирсалар ўнг қўлларини ўнг сонлари (бир ривоятда: тиззалари) устига, чап қўлларини чап сонлари (бир ривоятда: тиззалари) устига қўяр эдилар.

Ўнг тирсакларининг четини ўнг сонлари устига қўяр эдилар.

«بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ **اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَسَلَّمَ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ** **وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ** **وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ** **وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ** **وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ**» :**«**

Ислom Нури

«...» :... (...)
«...» :... (...) «...»
«...»

Намозда чап кўлига суяниб ўтирган одамни бундай қилишдан қайтариб: **«Яҳудларнинг намози шундай бўлади»** деганлар, бир лафзда: **«Бундай ўтирмагин, зеро бу азобланаётган кимсаларнинг ўтиришидир»**, бошқа бир ҳадисда: **«бу газабга дучор бўлган кимсаларнинг ўтиришидир.»**

Ташаҳхудда кўрсаткич бармоқ билан ишора қилиш

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чап кафтларини чап тиззаларига ёзиб қўяр, ўнг кафтларини йиғиб, кўрсаткич бармоқ билан қиблага ишора қилар ва кўзларини ундан узмас эдилар.

Бармоқ билан ишора қилсалар, бош бармоқни ўрта бармоққа қўяр, гоҳида эса бу икки бармоқни ҳалқа қилар эдилар.

Бармоқни кўтарганда дуо билан ҳаракатлантирар эдилар.

:... . «...» :...
«...»

«У (яъни саббоба) шайтонга темирдан ҳам қаттиқдир» деган эдилар.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг саҳобалари дуода бармоқ билан ишора қилиш хусусида бир-бирларига қаттиқ танбеҳ берардилар».

Ислом Нури

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар икки ташаҳҳудда шундай қилар эдилар.

Бир кишини икки бармоғи билан дуо қилаётганини кўриб: **«Битта (бармоқ билан) қил, битта (бармоқ билан) қил»** деб кўрсаткич бармоққа ишора қилдилар.

Биринчи ташаҳҳуднинг вожиблиги ва унда дуо қилишнинг машруълиги

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар икки ракъатда «Ат-тахийёт» ўқир эдилар.

Қаъдада биринчи айтадиган сўзлари «Ат-тахийёту лиллаҳи» бўлар эди.

Аввалги икки ракъатдан кейин уни ўқишни унутган бўлсалар, охириги ташаҳҳуд ортидан саҳв саждасини қилар эдилар.

«**اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ**» :**اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ** **اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ** **اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ** **اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ** ... **اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ** :**اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ** (**اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ**) **اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ** (**اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ** :**اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ**)

Унга буюриб, айтганлар: **«Ҳар икки ракъатда ўтирсаларингиз «Ат-тахийёт» ўқинглар... Ва ҳар бирингиз ўзи ёқтирган дуоларни танлаб, шу билан Аллоҳга дуо қилсин.»** Бир лафзда: **«Ҳар ўтиришда «Ат-тахийёт» ўқинглар.»**

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобаларга ташаҳҳудни Қуръондан сура ўргатганларидек ўргатар эдилар.

Уни махфий ўқишлик суннатдир.

Ислом Нури

Ташаҳхуд сийғалари (кўринишлари)

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ташаҳхуднинг бир неча кўринишларини ўргатганлар:

1- Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу ташаҳхудди: «Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга ташаҳхудни -қўлим у зотнинг икки кафтлари орасида бўлган ҳолда - худди Қуръон сурасини ўргатаётгандек ўргатдилар:

«□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□□□□
□□□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□
□□□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□ □ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□ □□□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□□□□□□□»

Салом-таъзимлар, дуолар ва (ҳамду санода ишлатиладиган) тоййиб-покиза сўзу-амаллар Аллоҳ учундир. Эй Набий! Сизга Аллоҳнинг салом, раҳмати ва баракотлари бўлсин. Бизга ҳамда Аллоҳнинг солиҳ бандаларига салом бўлсин. Гувоҳлик бераманки, Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ ва яна гувоҳлик бераман Муҳаммад Унинг қули ҳамда расулидир.»

2- Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо ташаҳхудди: «Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизга ташаҳхудни худди Қуръондан бирор сурани ўргатгандек ўргатар эдилар:

«□ □□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□
□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□
□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□
□□□□□□□□ □□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□ □□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□

«...» .(«...» :«...») «...»
«...».

«Муборак салом-таъзимлар, дуолар, тоййиб-покиза сўзу амаллар Аллоҳ учун хосдир. Эй Набий! Сизга Аллоҳнинг саломи, раҳмати ва баракотлари бўлсин. Бизга ҳамда Аллоҳнинг солиҳ бандаларига салом бўлсин. Гувоҳлик бераманки, Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ ва гувоҳлик бераман Муҳаммад Унинг расулидир.»

3- Ибн Умар розияллоху анхумо ташахҳуди: Унинг ташахҳуди ҳам айни Ибн Масъуд ташахҳуди каби фақат «Ашҳаду ан ла илаҳа иллаллоҳ» дан кейин «вахдаҳу ла шарийка лаҳу» маъноси: шериксиз ёлғиздир, зиёдаси бор.

4- Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоху анху ташахҳуди: унинг аввали «Аттаҳийяту, аттоййибату, ассолавату лиллаҳ» деб бошланади ва охири Ибн Умарники каби зиёдаси билан тугалланади.

5- Умар ибн ал-Хаттоб розияллоху анху ташахҳуди: Минбарда ўтирган ҳолларида одамларга ташахҳудни таълим бериб айтар эдилар: «Аттаҳийяту лиллаҳи, азза-а-кияту лиллаҳи, аттоййибату лиллаҳи, ассолавату лиллаҳи...» қолгани айни Ибн Масъуд розияллоху анху ташахҳуди каби эди.

Набий соллаллоху алайҳи ва салламга саловот айтиш, унинг ўрни ва сийғалари

Росулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам биринчи ташахҳудда ва бошқасида ўзларига саловот айтар эдилар.

Ислом Нури

Буни умматга ҳам машруъ қилиб, уларни саловот айтишга буюрдилар ва саловотнинг бир неча кўринишларини уларга ўргатдилар:

«*Аллоҳнинг кўпгина қўлларидан бири бўлиб, уларни саловот айтишга буюрдилар ва саловотнинг бир неча кўринишларини уларга ўргатдилар:*

1- *Эй Аллоҳ! Иброҳимга ва унинг оила аҳли-умматига раҳмат-магфират ёғдирганинг каби Муҳаммадга ва унинг оила аҳли-умматига ҳам раҳмат-магфират ёғдиргин. Албатта Сен мақтовли ва улуг Зотсан. Эй Аллоҳ! Иброҳимга ва унинг оила аҳли-умматига баракот-хайр ато этганингдек Муҳаммадга ва унинг оила аҳли-умматига ҳам баракот-хайр ато этгин. Албатта Сен мақтовли ва улуг Зотсан.*

«*Аллоҳнинг кўпгина қўлларидан бири бўлиб, уларни саловот айтишга буюрдилар ва саловотнинг бир неча кўринишларини уларга ўргатдилар:*

2- *Эй Аллоҳ! Иброҳим оила аҳлини раҳмат-магфират қилганинг каби Муҳаммад, унинг аёллари ва зурриётини ҳам раҳмат-магфират қилгин. Иброҳим оила аҳлига хайр-баракот ато этганингдек Муҳаммадга, унинг аёллари ва зурриётига ҳам хайр-баракот ато этгин. Албатта Сен мақтовли ва улуг Зотсан.*

Ислом Нури

Учинчи, сўнг тўртинчи ракъатга туриш

Сўнг Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам такбир айтиб учинчи ракъатга турар эдилар. Намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга (яъни такбир айтишга) буюргач: **«Ҳар бир рукуъ ва саждада шундай қилгин»** деганлар.

Қаъдадан турсалар такбир айтиб, сўнг турар эдилар.

Баъзан ушбу такбир билан қўлларини кўтарар эдилар.

Тўртинчи ракъатга турмоқчи бўлсалар «Аллоҳу акбар» дер эдилар. Юқорида айтилганидек, намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга буюрганлар.

Баъзан ушбу такбир билан қўлларини кўтарар эдилар.

Сўнг чап оёқлари устига ўтирар, ҳатто ҳар бир суяк-аъзо ўз ўрнига қайтар эди. Сўнг туриб кетар, тураётганларида хамир қоргандек икки қўлларига суянар эдилар.

Ушбу икки ракъатнинг ҳар бирида «Фотиҳа»ни ўқир, намозини нуқсонли қилган кишини ҳам шунга буюрганлар, баъзан пешин намозиде бир неча оят қўшиб ҳам қўяр эдилар.

Бало-офат пайтида беш вақт намозда қунут ўқиш

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам бировни дуои бад қилмоқчи бўлсалар ё бировнинг ҳаққига дуо қилмоқчи бўлсалар охирги ракъатда рукуъдан кейин, «самияллоҳу лиман ҳамидах, аллоҳумма роббана лакал ҳамд» дегач қунут дуосини ўқир эдилар. Ушбу дуони жаҳрий

Ислом Нури

ўқир, қўлларини кўтарар, орқадагилар «омин» деб туришарди.

Қунутни беш вақт намознинг ҳаммасида ўқир, фақат, қачонки бирор қавмнинг фойдасига ё зарарига дуо қилгандагина шундай қилар эдилар. Баъзан:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ وَارْحَمْهُمْ وَارْحَمْ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ مَدِينَةَ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ بَيْتَ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ قَبْرَ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ قُصَيْبٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَدْيَكٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ كَلْبٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ يَسَّافٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ شَيْبَةَ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَرْزُوقٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ قُصَيْبٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَدْيَكٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ كَلْبٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ يَسَّافٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ شَيْبَةَ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَرْزُوقٍ»

«Эй Аллоҳ, Валид ибн Валидга, Салама ибн Хишомга, Айёш ибн Аби Рабиъага Ўзинг нажот бер. Музор (қабиласи)га азобингни қаттиқ қил ва уни Юсуф (давридаги қаҳатчилик) йилларидек кўп йиллар қил, (Эй Аллоҳ, Аллоҳ ва расулига осий бўлган Лиҳян, Риъл, Заквон ва Усайя қабилаларини лаънатла» деб дуо қилганлар.

Сўнг - қунутдан фориф бўлгач - «Аллоҳу акбар» деб саждага борар эдилар.

Витрдаги қунут

Кўпинча витр ракъатида қунут ўқир ва буни рукуъдан илгари қилар эдилар.

Ҳасан ибн Алий розияллоҳу анхумога қуйидаги қунут дуосини ўқишни таълим берганлар:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ وَارْحَمْهُمْ وَارْحَمْ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ مَدِينَةَ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ بَيْتَ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ قَبْرَ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ قُصَيْبٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَدْيَكٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ كَلْبٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ يَسَّافٍ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ شَيْبَةَ وَارْحَمْ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ مَرْزُوقٍ»

Ислом Нури

«...»

Эй Аллоҳ! Мени ҳидоят этган кишиларинг қатори ҳидоят этгин. Офият (соғлик) ато этганларинг қаторида офият бергин. Яқин тутганларинг қаторида мени ҳам Ўзинга яқин этгин. Ато қилган нарсаларингни мен учун баракотли этгин. Қазо-ҳукм этган нарсаларинг ёмонлигидан мени асрагин. Албатта, Сен ҳукм этасан. Сенга (қарши) ҳукм этилмас. Сен дўст тутган киши хор бўлмас [ва Сен душман тутган киши азиз бўлмас]. Парвардигоро! Сен баракотли-буюк ва олий Зотдирсан.

Охирги ташаҳхуд ва унинг фарзлиги

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам тўртинчи ракъатни тамомлагач, охирги ташаҳхуд учун ўтирар эдилар.

Бунда ҳам биринчи ташаҳхудда буюрган нарсага буюрар, ўзлари ҳам аввалгисида қилганларидек қилар эдилар, фақат ушбу ташаҳхудда «таваррук» қилган ҳолатда ўтирар эдилар – чап ёнлари (сондан юқориси)ни ерга қўяр ва икки оёқларини бир тарафдан чиқарар эдилар. Баъзан чап оёқни сон ва болдирлари остига қўяр, ўнг оёқни тиклар, гоҳида эса ёткизар эдилар. Чап қўллари тиззаларини тутиб, унинг устига оғирликларини ташлар эдилар.

Пайғамбарга саловот айтиш вожиблиги

«...»

Ислом Нури

«Аллоҳим, бу кишига ўқиганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир одамни намозида қилаётганини эшитиб: **«Бу одам шошилди»**: Аллоҳим, бу кишига ўқиганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб: **«Бировингиз агар намоз ўқиса, аввал бошда Парвардигори аzza ва жаллага ҳамду сано айтсин, сўнг пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловот айтсин-да, кейин хоҳлаган дуосини қилаверсин»** дедилар.

«Аллоҳим, бу кишига ўқиганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир одамни намозида қилаётганини эшитиб: **«Бу одам шошилди»**: Аллоҳим, бу кишига ўқиганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб: **«Бировингиз агар намоз ўқиса, аввал бошда Парвардигори аzza ва жаллага ҳамду сано айтсин, сўнг пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловот айтсин-да, кейин хоҳлаган дуосини қилаверсин»** дедилар.

«Аллоҳим, бу кишига ўқиганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир одамни намозида қилаётганини эшитиб: **«Бу одам шошилди»**: Аллоҳим, бу кишига ўқиганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб: **«Бировингиз агар намоз ўқиса, аввал бошда Парвардигори аzza ва жаллага ҳамду сано айтсин, сўнг пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловот айтсин-да, кейин хоҳлаган дуосини қилаверсин»** дедилар.

«Аллоҳим, бу кишига ўқиганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир одамни намозида қилаётганини эшитиб: **«Бу одам шошилди»**: Аллоҳим, бу кишига ўқиганида Аллоҳни улуғлаб, У зотга ҳамду-сано ва пайғамбарга саловот айтганини эшитиб: **«Бировингиз агар намоз ўқиса, аввал бошда Парвардигори аzza ва жаллага ҳамду сано айтсин, сўнг пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловот айтсин-да, кейин хоҳлаган дуосини қилаверсин»** дедилар.

Ислом Нури

Тўрт нарсдан паноҳ тилаш вожиблиги

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Ҳар бирингиз охирги ташаҳҳуддан фориғ бўлгач, Аллоҳдан тўрт нарсдан паноҳ тиласин:

«*«... ,... ..»*

«Парвардигоро! Мен Сендан жаҳаннам азобидан, қабр азобидан, тириклик ва ўлим фитнасидан ҳамда масиҳи Дажжол фитнасининг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман» десин, [сўнг истаган нарсасини сўраб дуо қилсин.]»

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ташаҳҳудда шу билан дуо қилар эдилар.

Буни саҳобаларига Қуръондан бирор сурани ўргатгандек ўргатар эдилар.

Салом беришдан олдинги дуолар

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларида ҳар турли дуолар билан – гоҳ униси билан, гоҳ буниси билан – дуо қилар эдилар ва намоз ўқувчига ушбу дуолардан хоҳлаганини қилишга изн берганлар:

«... ..»

Ислom Нури

Аллоҳим, мендан қабр азобидан, масиҳи Дажжол фитнаси ва тириклик ҳамда ўлим фитнасидан паноҳ беришингни сўрайман! Парвардигоро! Мен Сендан гуноҳкорлик ва қарздорликдан паноҳ беришингни сўрайман!

1- Эй Аллоҳ! Мен Сендан қабр азобидан, масиҳи Дажжол фитнасидан ва тириклик ҳамда ўлим фитнасидан паноҳ беришингни сўрайман! Парвардигоро! Мен Сендан гуноҳкорлик ва қарздорликдан паноҳ беришингни сўрайман!

Аллоҳим, мендан ўзим қилган ишларнинг ёмонлигидан ва ҳали қилмаган ишларимнинг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман!

2- Эй Аллоҳ! Мен Сендан ўзим қилган ишларнинг ёмонлигидан ва ҳали қилмаган ишларимнинг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман!

Аллоҳим, мени осон-енгил ҳисоб билан ҳисоб қилгайсан.

3- Эй Аллоҳ! Мени осон-енгил ҳисоб билан ҳисоб қилгайсан.

Аллоҳим, мендан қабр азобидан, масиҳи Дажжол фитнаси ва тириклик ҳамда ўлим фитнасидан паноҳ беришингни сўрайман! Парвардигоро! Мен Сендан гуноҳкорлик ва қарздорликдан паноҳ беришингни сўрайман!

Ислом Нури

□□□□□□□□□□.

4- Эй Аллоҳ! Ғайбни билишинг ва яратишга қодирлигинг билан (сўрайман,) агар ҳаётни мен учун хайрли деб билсанг, яшатгин. Агар ўлим мен учун хайрли бўлса, ўлим бергин. Эй Аллоҳ! Мени ошқору ғайб (ишлар, ҳолатлар)да Ўзингдан қўрқадиган этгин. Ғазаблигу розилик ҳолатимда Сендан ҳақ ва адолат сўзини (сўзлатишингни) сўрайман. Фақирликда ҳам, бойликда ҳам тежамкорлик (исроф этмаслик)ни беришингни сўрайман. Туганмас неъмат, узилмас-абадий севинч сўрайман. Қазо-ҳукмдан кейин розиликни, ўлимдан сўнг яхши ҳаётни сўрайман. Юзингга боқиш лаззатини ва зарарли қайғуларсиз, адаштиргувчи фитналарсиз висолинг шавқини сўрайман! Эй Аллоҳ! Бизни иймон зийнати ила зийнатлагин ва тўғри йўлга бошлагувчи, тўғри йўлда юривчи(лардан) қилгин.

Абу Бакр розияллоҳу анҳуга қуйидаги дуони таълим бердилар:

□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□□
□□□□ □□□□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□.

5- Парвардигоро! Албатта мен ўз нафсимга кўп зулмлар қилдим. Гуноҳларни ёлғиз Сенгина кечиргувчисан. Мени Ўз ҳузурингдан бўлган мағфират билан кечиргин, менга раҳм этгин! Албатта Сен Кечиргувчи ва Раҳмли Зотдирсан.

Оиша розияллоҳу анҳога ушбу дуони қилишни буюрганлар:

□□□□□□□□□□] □□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□

Ислом Нури

8- Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир кишининг ташаҳҳудда:

«Аллоҳим, мен сеннинг Яккаю Ягона, туғмаган ҳам,
туғилмаган ҳам ва ҳеч бир тенги бўлмаган Самад-беҳожат
Зот эканлигинг билан сўрайман: Менинг гуноҳларимни
кечиргин! Албатта, Сен Кечиримли ва Раҳмли Зотдирсан» деб
дуо қилаётганини эшитиб: «Бунинг гуноҳи кечирилди, бунинг
гуноҳи кечирилди» дедилар.

8- Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир кишининг ташаҳҳудда:

9- Бошқа бир кишининг ҳам ташаҳҳудда:

«Аллоҳим, мен сеннинг Яккаю Ягона, туғмаган ҳам,
туғилмаган ҳам ва ҳеч бир тенги бўлмаган Самад-беҳожат
Зот эканлигинг билан сўрайман: Менинг гуноҳларимни
кечиргин! Албатта, Сен Кечиримли ва Раҳмли Зотдирсан» деб
дуо қилаётганини эшитиб: «Бунинг гуноҳи кечирилди, бунинг
гуноҳи кечирилди» дедилар.

«Парвардигоро! Ҳамд (ёлғиз) Сенгалиги, Сендан ўзга илоҳ,
йўқлиги, Сеннинг ёлғиз, шериксиз ва яхшилиқни инъом қилувчи
Зотлигинг билан сўрайман. Эй осмонлару ерни яратгувчиси,
улуғлик ва икром соҳиби, эй мангу тирик ва абадий тургувчи!
Мен Сендан жаннатни сўрайман ва дўзахдан паноҳ тилайман»
деб дуо қилганини эшитиб, саҳобаларига: «Нима билан дуо
қилганини биласизларми?» деб сўрадилар. Улар: «Аллоҳу ва Расули
билувчироқдир» деб жавоб беришди. «**Жоним қўлида бўлган Зотга**

Ислом Нури

қасамки, Аллоҳга у билан дуо қилинса албатта ижобат қиладиган ва у билан сўралса албатта берадиган Буюк Исми билан дуо қилди» дедилар.»

10- Ташаҳхуд ва салом ўртасидаги охирги сўзларидан бири куйидаги дуо эди:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْهُمُ الْمُغْتَنِينَ وَالْمُغْتَنِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Парвардигоро! Менинг аввал қилганларимни ҳам, (кейин) охир қилганларимни ҳам, яширин қилганларимни ҳам, ошкор қилганларимни ҳам, исрофларимни ҳам ва Ўзинг мендан кўра яхшироқ биладиган (ишларим-гуноҳларим)ни ҳам мағфират этгин. Аввал этгувчи ҳам, охир этгувчи ҳам Сенсан. Сендан ўзга илоҳ йўқ!

Салом бериш

Кейин Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўнг томонларига: **«Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ»** деб салом берар, ҳатто ўнг юзларининг оқлиги (орқадагиларга) кўринар, чап томонларига: **«Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳ»** деб салом берар, ҳатто чап юзларининг оқлиги (орқадагиларга) кўринар эди. Баъзан ўнгга берилган биринчи саломга **«ва барокатуҳ»** деб қўшиб кўярдилар.

Ўнг томонларига **«Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳ»** деб салом берсалар, баъзан чап тарафларига **«Ассалому алайкум»** дейиш

Ислом Нури

билан кифояланар, баъзан олд тарафларига қараб, ўнг томонга сал мойил бўлган ҳолда бир бор **«Ассалому алайкум»** деб салом бериб қўяр эдилар.

«...» :...
«...» :...
«...» :...
«...» :...
«...» :...
«...» :...
«...» :...
«...» :...
«...» :...
«...» :...

Саҳобалар ўнг ва чап тарафга салом беришганда кафтлари билан ишора қилишарди, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам буни кўриб қолиб: **«Сизларга нима бўлди, қўлларингизни худди асов отларнинг думларидек (кўтариб) ишора қилаяпсизлар?! Қай бирингиз салом берса, ён шеригига ўгирилиб қарасин, лекин қўли билан ишора қилмасин»** дедилар. (Бир ривоятда: **«қўлини сонига қўйган ҳолда ўнг ва чап томонидаги биродарига салом бериши кифоя қилади.»**)

Саломнинг лозимлиги

«...» :...
«...» :...
«...» :...

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар: **«Намознинг калити таҳоратдир, таҳрими такбир айтиш, таҳлили эса**

Ислом Нури

салом беришдир.»

Хотима

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларининг сифати ҳақида юқорида ўтган барча сўзлар эркак ва аёлларга баробар тегишли бўлиб, булардан баъзиларида аёлларни истисно этиш борасида бирор ҳадис келган эмас. Балки, у зотнинг: **«Менинг намоз ўқиганимни кўрганингиздек намоз ўқинглар»** ҳадислари аёлларни ҳам ўз ичига олади.

Иброҳим ан-Нахайй айтадилар: «Намозда эркаклар қандай қилсалар аёллар ҳам шундай қиладилар.»

Имом Бухорий «Ат-тарихус-сағир»да Умму Дардо розияллоҳу анҳо ҳақида ривоят қилиб: «У намозида эркакларнинг ўтиришидек ўтирар эди, фақиҳа (фиқҳни биладиган) эди» дейдилар.

Аёл кишининг саждада йиғилиб туриши ва унинг бу хусусда эркаклар каби эмаслиги ҳақидаги ҳадис, саҳиҳ бўлмаган мурсал ҳадисдир. Буни Абу Довуд «Маросийл»да Язид ибн Аби Хубайбдан ривоят қилиб келтирган.

Имом Аҳмад ривоят қилган, Ибн Умар розияллоҳу анҳу аёлларини намозда тараббуъ (чордона қуриб ўтириш)га буюрганлари ҳақидаги сўзнинг исноди саҳиҳ эмас, чунки унда Абдуллоҳ ибн ал-Амрий бор, у эса заифдир.

* * *

Булар Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларининг такбирдан

Ислом Нури

саломгача бўлган кўринишлари ҳақида жамлашга муяссар бўлганларимиз эди.

Аллоҳ таолодан уни Ўзи учун холис бўлган ва меҳрибон пайғамбарининг суннатларига йўлловчи китоб қилишини сўрайман.

Эй Аллоҳим! Сен поксан ва Сенинг ҳамдинг билан тасбеҳ айтаман. Гувоҳлик бераманки, Сендан ўзга илоҳ йўқдир. Сендан истиффор сўрайман ва Сенга тавба қиламан.

Эй Аллоҳим! Иброҳимга ва унинг оила аҳлига раҳмат ёғдирганинг ва баракот-хайр ато этганингдек Муҳаммадга ва унинг оила аҳлига ҳам раҳмат ёғдиргин ва баракот-хайр ато этгин. Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан.

Абу Довуд ва Ибн Можа ривояти

Абу Довуд, Термизий ва Ибн Можа ривояти

Бухорий, Муслим ривоятлари

Абу Довуд, Ҳоким ривоятлари

Абу Авона, Абу Довуд ривоятлари

Бухорий, Муслим ривоятлари

Абу Авона, Абу Довуд ривоятлари

Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

Ислом Нури

Бухорий, Шофеъий ривоятлари

Абу Исҳоқ, Байҳақий ривоятлари. Ушбу хусусдаги: «Камон ўқидек туриб кетар, қўлларига суянмас эдилар» ҳадиси мавзудир ва шу маънодаги бошқа сўзлар ҳам саҳиҳ бўлмаган заиф сўзлардир. (Албоний.)

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Аҳмад ривояти

Ибн Можа, Ибн Ҳиббон, Аҳмад ривоятлари

Насоий ривояти

Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

Абу Довуд, Байҳақий ривоятлари

Таёлисий, Аҳмад, Ибн Абу Шайба ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Абу Довуд, Насоий ривоятлари

Байҳақий, Ҳоким ривоятлари

Аҳмад, Абу Довуд ривоятлари

Абдурраззоқ ривояти

Ислом Нури

Муслим, Абу Авона, Ибн Хузайма ривоятлари

услим, Абу Авона ривоятлари

Абу Довуд, Насоий, Ибн Жоруд, Ибн Хузайма, Ибн Ҳиббон ривоятлари

Абу Довуд, Насоий, Ибн Жоруд, Ибн Хузайма, Ибн Ҳиббон ривоятлари

Аҳмад, Баззор, Абу Жаъфар, Бухтурий, Абдулғаний ал-Мақдисий,
Руёний, Байҳақий ривоятлари

Ибн Абу Шайба ривояти

Насоий, Байҳақий ривоятлари

Ибн Абу Шайба, Насоий, Ҳоким ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривояти

Байҳақий ривояти

Бухорий, Муслим ривоятлари

Насоий, Аҳмад, Табароний ривоятлари. Мен айтаман (Албоний):
Мазкур ҳадиснинг зоҳири ҳар бир ташаҳхуд, гарчи ундан кейин салом
бўлмаса ҳам унда дуо қилишнинг машруълигига далолат қилмоқда.
Ибн Ҳазм шундай дер эди. (Лекин тўрт мазҳаб имомлари бунга хилоф
ўлароқ ортида саломи бор ташаҳхуддан кейин дуо қилинади деганлар.
ИНТ)

Насоий ривояти

Ислом Нури

Бухорий, Муслим ривоятлари

Абу Довуд, Ҳоким ривоятлари

Бухорий ва Муслим ривояти

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Абу Довуд ва Дорақутний ривоятлари, саҳиҳ деган

Аҳмад, Муслим, Ибн Можа, Насоий, Абу Довуд ривоятлари

Молик ва Байҳақий ривоятлари

Абу Авона, Насоий ривоятлари

Бухорий ва Муслим ривояти

Бухорий ва Муслим ривояти

Бухорий ва Муслим ривояти

Абу Яъло ривояти

Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

Абу Авона, Насоий ривоятлари

Ҳарбий «Ғарибул ҳадис»да ривоят қилган. Ушбу маъно Бухорий ва Абу Довудда ҳам бор. Бироқ, «Киши намозда турганида қўлига

Ислом Нури

суянишидан қайтардилар» ҳадиси саҳиҳ бўлмаган мункардир.
(Албоний.)

Бухорий, Аҳмад ривояти

Бухорий, Аҳмад ривояти

Аҳмад, Табароний ривоятлари

Абу Довуд, Сирож, Ҳоким ривоятлари

Бухорий, Муслим ва Аҳмад ривояти, икки қавс ичидаги зиёда
Муслимники

Насоий, Аҳмад, Сирож, Абу Яъло ривоятлари

Ибн Абу Шайба, Абу Довуд, Насоий, Аҳмад, Табароний, Байҳақий, Ибн
Асокир ривоятлари

Абу Довуд, Термизий, Насоий, Ибн Можа ва бошқалар ривояти

Бухорий ривояти

Абу Довуд, Байҳақий ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Бухорий ривояти

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Ислом Нури

Аҳмад, Абу Довуд, Ибн Хузайма, Ҳоким ривоятлари

Насоий ривояти

Муслим, Абу Авона, Насоий ривоятлари

Абу Довуд, Аҳмад ривоятлари

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Бухорий, Муслим ривоятлари

Бухорий ва Муслим ривояти

Насоий, Ибн Абу Осим ривоятлари

Аҳмад, Ҳоким ривоятлари

Насоий, Ҳоким ривоятлари

Бухорий ва Муслим ривояти

Аҳмад, Таёлисий, Бухорий «Адабул-муфрад»да, Ибн Можа, Ҳоким ривоятлари

Абу Довуд ва Ибн Можа ривояти

Абу Довуд, Насоий, Аҳмад, Ибн Хузайма ривоятлари

Абу Довуд, Насоий, Термизий ва Ибн Можа ривояти

Муслим, Абу Авона ривоятлари

Ислом Нури

Абу Довуд, Насоий, Термизий ривоятлари

Абу Довуд, Ибн Хузайма ривоятлари

Насоий, Аҳмад, Сирож ривоятлари

Ибн Хузайма, Байҳақий, Зиё, Аҳмад, Табароний, Ҳоким ривоятлари

Муслим, Абу Авона, Сирож, Ибн Хузайма, Табароний ривоятлари

Таҳрими – яъни, намоз ичида қилиш ҳаром қилинган ишлардан тийилишнинг бошланиши такбир айтилиши биландир, таҳлили – яъни, мазкур ишларнинг ҳалол қилиниши салом бериш биландир

Абу Довуд, Термизий, Ҳоким ривоятлари

Ибн Аби Шайба ривояти.